

Barcha davrlarda sevimli kitob

Paulo Koelo

ALKIMYOGAR

Paulo Koelo

ALKIMYOGAR

Gʻafur Gʻulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi
Toshkent – 2022

UO'K 821.134.3-31

KBK 84(7Bra)

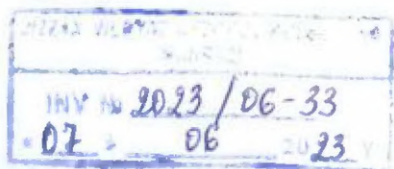
K 75

Tarjimon
Ahmad Otaboy

Koelo, Paulo.

Alkimyogar [Matn]: roman / P. Koelo. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2022. – 136 b.

Paulo Koeloning 1988-yilda yaratilgan ushbu romani dunyo miqyosidagi bestseller romanlardan biridir. Asarning asosiy voqealari andalusiyalik Santyagoning ko'rgan tushi asnosida rivojlantiriladi. Asar o'quvchini "Dunyoning qalbi"ni tushunishga, o'z taqdir so'qmog'idan yurishga o'rgatadi. Asarni o'qish jarayonida, voqealar silsilasida uning asosida sharq falsafasi, tasavvuf mujassam ekanligining guvohi bo'lasiz.

ISBN 978-9943-7009-7-0

UO'K 821.134.3-31

KBK 84(7Bra)

© G'afur G'ulom nomidagi
nashriyot-matbaa ijodiy
uyi, 2022

TARJIMONDAN

Insonning Yerdagi umri mobaynida amalga oshiradigan ishlari nimalardan iborat? O'z taqdiri yo'lidan borib, ko'ngliga tukkan orzu-umidlarini amalga oshirishi uchun insonga eng zarur narsa nima?..

“Alkimyogar” romani mana shunday ko'lamli, mazmunan falsafiy, mohiyatan esa oddiy insoniy muammo haqida.

Asar muallifi – hozirgi zamonning mashhur yozuvchisi braziliyalik Paulo Koelo.

“Alkimyogar” Richard Baxning “Oqcharloq Jonatan” yoki “Sharpalar” asarlariga o'xshamaydi. Ekzyuperining “Kichkina Shahzoda”siga ham o'xshash tomonlari juda kam. Biroq negadir “Alkimyogar”ni o'qiganda beixtiyor o'sha rivoyat-qissalar yodga tushadi. Zotan, bu asar aynan hozirgi zamon kitobxonlari uchun yozilgandek va “Alkimyogar”ning turli davlatlar arboblari-yu, mashhur san'atkorlar hamda hozircha bir yuz o'n yetti mamlakatdagi millionlab adabiyot muxlislari tomonidan sevib o'qilishi shundan dalolatdir.

“Bizning sayyoramizda bir buyuk haqiqat barqaror: agar siz chindan nimanidir orzu qilsangiz, unga albatta erishasiz. Zotan, bu orzu olam qalbida ham tug'iladi va ayni shuning o'zi sizning Yerda mavjudligingiz tasdig'i, sizning taqdiringizdir”, deb yozadi P. Koelo.

ORZU YO‘LIDAGI TO‘RT TO‘SIQ

“Sofiya” nashriyoti chop etgan “Alkimyogar” romani-ning birinchi nashrini qo‘lga olib, chin dildan quvondim. Bir necha yil mobaynida rossiyalik tashabbuskor kitobxonlar bu kitobni imkon darajasida yoyishga urinishdi – internetga joylashdi, qo‘lbola kitob shaklida tayyorlab almashib o‘qishdi, asar matnining foto nusxasini chiqarishdi. Biroq barcha sa’y-harakatlarga qaramay, turli bahona-yu sabablar bois, hozirgacha “Alkimyogar”ni kitob tarzida nashr etib, bozorga olib kirishning iloji bo‘lmagan edi.

Mana, nihoyat uni nashr qilib, talab darajasida tarqatishga jur‘at etadigan nashriyot chiqib qoldi. Romanda hikoya qilingan cho‘pon bola – Santyagoning sayohati bilan bog‘liq voqealar asosida yotgan tub ma‘no-mazmun – bu “O‘z Taqdiring” tushunchasidir. “O‘z Taqdiring” nima degani? Bu Xudo tomonidan bizga buyurilgan, umrimiz mobaynida ado etishimiz lozim bo‘lgan oliy majburiyat, har qaysimizning bosib o‘tadigan o‘z yo‘limizdir. Biz har safar biror-bir amalni quvonch va hafsala bilan bajarganimizda, o‘z taqdirimizga mos tarzda ish tutgan bo‘lamiz. Biroq yorug‘ orzu-niyatlarga peshvoz chiqishday baxtga erishmoq uchun bu yo‘ldan matonat bilan o‘tish har kimga ham nasib etavermaydi.

Xo‘sh, nima uchun hammaning ham istak va orzulari ushalavermaydi?

Bunga to‘rtta to‘siq xalal beradi. Birinchisi shundan iboratki, go‘daklik paytdayoq, hayotda erishishni juda istagan narsalarga intilganimizda, yo‘q, bu narsalarga erishib bo‘lmaydi, degan gapni quloqqa quyib qo‘yishadi. Bola: har-chand urinmay, baribir o‘zim xohlagan narsaga erisholmay-

man, degan fikr bilan ulg'ayadi. Shu tariqa, yillar mobaynida qalbida turli xil shubha-gumonlar va qo'rquvlar ildiz otadi, umidsizlik va aybdorlik tuyg'usi kuchayib boradi. Va bir kun kelib, o'z taqdirini yashash istagi shu og'ir yuk ostida qolganini anglaganda, o'ziga in'om etilgan oliy imkonni yo'qotib qo'yganday tuyuladi. Biroq aslida bu imkon uning qalbida yashayotgan bo'ladi.

Shunga qaramay, kishi qalbi tubidagi orzu-niyatini yuzaga chiqarishga, amalga oshirishga bel bog'lab kirishguday bo'lsa, uni yana bir sinov kutadi: bu – sevgi, mehr-muhabbatdir. Kishi hayotda nimaga erishmoqchi ekanini yoki qanday sinovlarga bardosh bera olishini biladi, biroq orzusiga yetish uchun hamma narsadan voz kechsa, oqibatda o'z yaqinlariga ozor yetkazib qo'yishdan qo'rqadi. Inson mehr-muhabbatning orzu yo'lida to'siq emasligini tushunmaydi, zotan, sevgi xalal bermaydi, balki aksincha, harakatga rag'bat uyg'otadi. Faol insonga chindan yaxshilikni ravo ko'radigan, unga doimo yelkasini tutishga shay odam uni tushunishga va qo'llab-quvvatlashga tayyor bo'ladi.

Kishi sevgining to'siq emas, balki tayanch ekanligini anglab yetgan chog'da, unga uchinchi to'siq xavf soladi: bu – omadsizlik va mag'lubiyatlardan qo'rqish tuyg'usi. O'z orzulari yo'lida kurashayotgan odam boshqalardan ko'ra kuchliroq zahmat chekadi, harakatlari zoye ketayotgan damlarda esa u, odatdagiday, "bo'lsa bo'lar, bo'lmasa g'ovlab ketar", degan maslakka iyak suyamaydi. Aslida ham, u aynan orzu yo'lga o'zini butunlay baxshida etganini angelaydi. Shuningdek, u o'z taqdiri belgilagan yo'l barcha yo'llar kabi mashaqqatli ekanini angelaydi. Oradagi farq shundaki, u tanlagan yo'l olib boradigan manzil o'zgacha– bu manzilda yurak javhari mavjuddir. Shu bois Nur Askari eng og'ir damlarda suv va havodek zarur sabr-qanoatga ega bo'lishi va doimo borliq olam chorasiz, o'ta tang vaziyatlarda ham

uning orzulari amalga oshishiga yordam berajagini yodda tutmog'i kerak.

Siz: bu yo'lda mag'lubiyatlarning, omadsizliklarning ham nafi tegadimi, deb so'rarsiz.

Nafi bormi, yo'qmi, bundan qat'i nazar, ular ro'y beradi. Inson o'zining orzu-istaklari yo'lida kurashni boshlagan paytda, tajribasizligi tufayli, ko'plab xatoliklarga yo'l qo'yadi. Biroq borliqning mohiyati ham shunda-da, yiqilganni yer ko'taradi, deganlaridek, necha bor yiqilmang, har gal oyoqqa turib olish zarur.

Modomiki, bizning boshqalarga qaraganda ko'proq aziyat chekishimizga to'g'ri kelar ekan, o'z taqdir yo'limizdan yurishimiz shartmi, deb so'rashingiz mumkin.

Bu shuning uchun ham zarurki, omadsizliklar va mag'lubiyatlar ortda qolgach ular oxir-oqibat baribir ortda qoladi, – biz to'la-to'kis baxt tuyg'usini anglab yetamiz va o'zimizga ishonchimiz yanada ortadi. Qalbimizning tub-tubida boshimizdan kechirgan g'aroyib hodisalarga munosib ekanimizga ishonch hosil etamiz. Hayotimizning har bir kuni, har bir soati – bu Sharafli Jang daqiqalaridir. Vaqt o'tishi bilan biz hayotning har bir lahzasini quvonch bilan qabul qilish va undan huzur-halovat tuyushni o'rganib boramiz. Kutilmaganda boshimizga tushadigan og'ir g'am-qayg'u chidasa bo'ladiganday tuyuladigan, nisbatan yengil tashvishlarga qaraganda tezroq o'tadi: nisbatan yengil tuyulgan mushkulotlar bir necha yillarga cho'zilishi mumkinki, ular o'zining og'ir asoratlarini qoldirgancha, eng oxirgi nafasimizgacha hayotimizga soya solib, qalbimizni muttasil, sezdirmay kemiradi.

Xullas, inson qalbi tubidagi orzu-niyatlarini yuzaga chiqarish yo'lida kechgan mashaqqatli kurashlarning yurakda qoldirgan jarohatlari izini payqamay, yillar mobaynida umidini yurak tafti bilan oziqlantirib, umr bo'yi intilganiga erishadigan fursat yetganda – ko'ngil istaklari amalga oshishi

ayon, ehtimol, ertaga orzusi ro'yobga chiqishiga ishonchi komil bo'lganda – xuddi shu pallada uni so'nggi to'siq kutadi: bu – butun hayoti davomida unga hamroh bo'lgan orzulari ijobatidan qo'rquv hissidir.

Oskar Uayld yozganiday, “Odamlar doimo eng yaxshi ko'rgan narsalarini vayron qiladilar”. Haqiqatan ham shunday. Umr bo'yi orzu qilgani nihoyat ro'yobga chiqa boshlaganini anglash hissi inson qalbini aybdorlik tuyg'usiga chulg'aydi. Tevarak-atrofga boqib, u ko'plab kishilar istaklariga yetolmaganiga guvoh bo'ladi va shunda o'zi ham bunday g'alabaga munosib emasligini o'ylay boshlaydi. O'z orzusi yo'lida qancha qiyinchiliklarni boshdan kechirganini, ko'p narsani qurbon qilganini unutadi. Men hayotda o'z taqdirlari yo'lidan yurib, mashaqqatlar chekib, katta maqsadlariga erishishlariga atigi ikki qadam qolganida -- eng oxirgi daqiqalarda talay ahmoqliklarga yo'l qo'yishgan odamlarni uchratdim. Oqibatda ularning, qo'l uzatsa yetguday, amalga oshaman deb turgan orzu-niyatlari oqlanmay qolib ketgan.

Xullas, ana shu to'rt to'siqning orasida bu – so'nggisi eng makkor to'siq, chunki u allaqanday sirli-muqaddas pardaga burkangan – orzular ijobatining quvonchlari-yu, g'alaba samaralaridan bahramandlikning kushandasi. Inson mislsiz kurashlar evaziga erishgan g'alabasiga o'zining munosib ekanini anglab yetganda Yaratganning inoyatiga doxil bo'ladi va unga bu joyda, Yerda umrguzaronlik qilayotganining asl mohiyati ochiladi.

“Alkimyogar” romanida, ramziy shaklda, mana shular haqida hikoya qilinadi.

Paulo KOELO
2000-yil, iyul

J.ga bag'ishlanadi.

– Buyuk ijod sirini anglagan Alkimyogarga.

O'z yo'llarida davom etishdi. Iso bir qishloqqa kirdi. Bu yerda Marfa ismli ayol uni uyiga taklif qildi. Uning Maryam ismli bir singlisi bor edi. Maryam Isoning oyoqlari oldida o'tirib, uning so'zlarini tinglar edi. Marfa esa tayyorgarchilik ishlari bilan juda ovora edi. Nihoyat u Iso yoniga kelib:

– Hazrat! Singlim bir o'zimni xizmatda qoldirib qo'yganiga e'tibor bermayapsanmi? Unga aytgin, menga yordam bersin! – dedi. Iso unga shunday javob berdi:

– Marfa, Marfa, buncha urinib tashvishlanmasang! Zarur bo'lgan bittagina ish bor. Maryam esa o'zi uchun yaxshi ulushni tanladi va bu undan tortib olinmaydi.

Luka bayon etgan Muqaddas Xushxabar, 10:38-42

MUQADDIMA

Alkimyogar kitobni qo'liga oldi, uni sayyohlardan kimdir olib kelgan edi. Kitob muqovasiz edi, biroq u muallifning ism-sharifini topdi – Oskar Uayld – va uni varaqlab, tuyqusdan nigohi Nargis haqidagi rivoyatga tushdi.

Kun-uzzun anhor bo'yida o'z aksiga mahliyo bo'lib o'tiradigan sohibjamol bo'zbola haqidagi rivoyat Alkimyogarga ma'lum edi: Nargis shu qadar mahliyo bo'lib anhorga termilib qolgan ediki, oxir-oqibat suvga qulab, cho'kib ketdi, qirg'oqdan esa gul unib chiqdi, gulni uning nomi bilan atashdi.

Biroq Oskar Uayld bu rivoyatni boshqacha hikoya qilgan.

“Nargis halok bo'lgach, o'rmon nimfalari – driadalar sezdilarki, anhorning chuchuk suvi ko'z yoshdan sho'rlanibdi.

– Sen nega yig'layapsan? – so'rashdi driadalar.

– Men Nargisga aza tutayapman, – javob qildi anhor.

– Buning ajablanadigan joyi yo'q, – deyishdi driadalar.

– Oqibat shu ekan, axir, u o'rmondan o'tganda biz doimo ortidan yugurar edik, yolg'iz sensan – uning husn-u jamolini yaqindan ko'rgan.

– U sohibjamolmidi? – so'radi shunda anhor.

– Ha, bu haqda sendan o'zga kim ham bir so'z ayta olardi? – ajablanishdi o'rmon nimfalari: – Sening qirg'og'ingda o'tirib, sening suvlaringga termilib, azondan shom qorong'isigacha vaqt o'tkazgan emasmidi u?

Anhor uzoq sukut saqladi va nihoyat javob qildi:

– Men Nargisga aza tutayapman, biroq hech qachon uning go'zal ekanini payqamabman. Ko'z yoshlarimni oqizayotganim boisi, har safar u qirg'og'imga kelib, egilib suvlarimga termilib o'tirganida, ko'zlarining tubida mening go'zalligim yuz ko'rsatardi”.

“Naqadar g'aroyib rivoyat”, – o'yladi Alkimyogar.

BIRINCHI QISM

Bo'zbolaning ismi Santiago. U qo'ylarini tashlandiq holga kelgan yarim vayrona cherkovga haydab kirayotganda qosh qoraya boshlagandi. Cherkov gumbazi allaqachonlar o'pirilgan va xaroba holga kelgan, bir paytlar mehrob bo'lgan joydan kattakon tutanjir o'sib chiqqan.

Shu yerda tunashga qaror qildi. Santiago chirib, sinib yotgan eshikdan qo'ylarini ichkariga haydab kiritdi-da, bo'lak-so'lak taxtalar bilan suruv chiqib ketolmaydigan qilib eshikni tambaladi. Okrugda bo'rilar yo'q edi, biroq ba'zan qo'ylar uloqib ketib qolar, biror-bir daydi qo'yni qidirib kun-uzzun ovora bo'lishga to'g'ri kelardi.

Santiago kamzulini yerga to'shadi, boshi tagiga yaqinda o'qib tugatgan kitobni qo'ydi va cho'zildi. Uyquga ketishdan oldin: "Qalinroq kitob olib chiqqanim tuzuk ekan – ancha vaqt o'qirdim, yostiq uchun ham qulay bo'lardi", deb o'yladi. U uyg'onganda hali qorong'i, tepasida tun choyshabining yirtiqalaridan yulduzlar charaqlab turardi.

"Yana ozgina uxlasam", o'yladi Santiago.

Uyqusida yana o'sha – o'tgan hafta ko'rgan tushi jonlandi va tushni tag'in oxirigacha ko'rishga ulgurmadi.

U boshini ko'tardi, vinodan bir qultum ichdi. Tayog'ini qo'liga oldi va mudrab yotgan qo'ylarni turtkilay boshladi. Biroq suruvning katta bir to'dasi u ko'zini ochgan damdayoq qo'zg'algan, go'yo u bilan qo'ylar orasida allaqanday sirli aloqa borday, u suruv bilan, mana, ikki yildan beri suv va ozuqa qidirib, bir joydan boshqa joyga sang'iydi. "Menga shu qadar o'rganib qolishdiki, hamma odatimni o'zlashtirib oldi bular, – ming'illadi u. – Mening hatto kundalik rejamdan ham boxabar".

U yana shu haqda biroz mulohaza qilib, ehtimol, buning aksidir – men ularning odatlarini o'zlashtirib, suruvning tartibiga tushib olgandirman, degan xulosaga keldi.

Biroq boshqa bir to'lda qo'y Santyagoning tayoq uchi bilan birma-bir nomini aytib turtkilaganiga qaramay, qo'zg'alishga shoshilmasdi. Umuman, uning ishonchi komil edi – qo'ylar Santyago aytgan gaplarni yaxshi tushunardi, shuning uchun ba'zan u kitobchalarning o'ziga yoqqan joylarini qo'ylarga eshittirib o'qir yoki suruvni haydab o'tgan shaharlar, qishloqlarda eshitgan yangiliklarni ularga gapirib berardi.

Darvoqe, keyingi paytlarda bo'zbola faqat bir narsa – yana to'rt kundan keyin o'zi yetib keladigan shaharda yashaydigan savdogarning qizi haqida gapirardi. U qizni faqat bir marta – o'tgan yili ko'rgan. Movut va jun bilan oldi-sotdi qiladigan do'kondor qo'ylarning junini ko'z oldida qirqtirishni xohlaydi – shunday qilinsa uni aldasholmaydi. Oshnalaridan kimdir Santyagoga shu do'konni ko'rsatdi va u qo'ylarini o'sha tarafga haydadi.

“Jun sotmoqchiman”, dedi u do'kondorga.

Do'kon peshtaxtasi oldida odamlar uymalashib turardi, xo'jayin cho'pondan tushlikkacha kutib turishini so'radi. Santyago rozi bo'ldi va yo'lakka o'tirib, to'rvasidan kitobchasini oldi.

– Voy, cho'ponlar ham kitob o'qisharkan-da, bilmas ekanman, – yonginasidan qiz bolaning qo'ng'iroqday tovushi jarangladi.

U boshini ko'tarib, ko'rinishidan haqiqiy andaluslik, sochlari taqimiga tushgan, qop-qora va mayin ko'zlari esa xuddi bir vaqtlar Ispaniyani zabt etgan mavrlarnikiday qizni ko'rdi.

– Cho'ponlar kitob o'qishi shart emas: qo'ylar har qanday kitobdan ham ko'proq narsaga o'rgatadi, – javob qildi unga Santyago.

Shu zayl gap gapga ulashib, ular gunglashib ketishdi va rosa ikki soat miriqib suhbatlashdi. Qizaloq do'kondorga qiz

bo'lishini, hayoti zerikarli, kunlari xuddi ikki tomchi suvday bir xilligini aytdi. Santyago esa unga Andalusiya yaylovlari haqida, yo'lining ustidagi katta shaharlar haqida eshitganlarini gapirib berdi. Qiz bilan suhbat qurganidan uning kayfi chog' bo'ldi – axir, bu qo'ylarga gapirgandan yaxshi-da.

– Sen o'qishni qayerda o'rgangansan, – so'radi qiz.

– Hamma qayerda o'rgansa, o'sha yerda-da, – javob qildi bo'zbola. – Maktabda.

– Nega endi savoding bo'lsayam qo'y boqib yuribsan?

Javob o'rniga Santyago boshqa narsa haqida gapirdi: qiz uni baribir tushunmasligiga ishonchi komil edi. U qizga o'zining jahongashtaligidan gapirdi, qizning mavrlarnikiga o'xshagan ko'zlari goh moshday ochilsa, goh hayratdan qisilib ketardi. Vaqt bilinmay o'tar, Santyago ichida bu kunning tugamasligini, savdogarning do'koniga odam yog'ilishini va qo'ylarni qirqtirish bahonasida uch-to'rt kun shu yerda qolib ketishini xohlardi. Hech qachon hozirgiday holatni tuymagan edi; uning shu yerda umrbod qolgisi keldi. Bu qorasoch qiz bilan kunlari sira ham ikki tomchi suvday bir xil kechmasligi aniq edi.

Biroq shu payt qizning otasi do'kondan chiqib keldi va suruvni oralab, qirqish uchun to'rtta qo'yni ajratib oldi. Keyin kelishilganiday haq to'ladi va dedi:

– Endi bir yildan keyin kel.

Mana, nihoyat o'shanda belgilangan muddatgacha bor-yo'g'i to'rt kun qoldi. Bo'zbola uchrashishni o'ylab quvonar va ayni chog'da ko'ngli xijil tortardi: bordi-yu qiz uni yodidan chiqarib yuborgan bo'lsa-chi? Axir, ularning shaharchasi yonidan qo'y haydab o'tadigan cho'ponlar son mingta.

– Bo'lganicha bo'lar, – dedi u qo'ylariga. – Unchalik ahamiyati yo'q. Boshqa shaharlarda ham qizlar to'lib yotibdi.

Biroq u ko'nglining tub-tubida buning ahamiyati chindan ham juda katta ekanini his etib turardi. Cho'ponlarda ham,

dengizchi-yu jahongashta savdogarlarda ham doim intiq bo'lib, sog'inib yashaydigan bir shahri bo'ladi va u yerda, ozod qushday dunyo kezish baxtidan voz kechishga arziydigan hurliqo yashaydi.

Kun yorishib ketdi, Santyago otarini quyosh ko'tarilib kelayotgan tarafga haydadi.

“Qo'ylarga oson, – o'yladi u, – hech qanday tashvishi yo'q. Ehtimol, shuning uchun ularning mendan ajralgisi kelmas”.

Aslida ularga hech narsaning keragi yo'q – suv bo'lsa, tuyoqlari tagida o't-o'lan bo'lsa bas. Santyago Andalusianing qayerlarida sero't yaylovlar borligini bilsa bo'lgani, qo'ylar unga sodiq hamroh bo'lib, ergashib yuraveradi. Mayliga, kunlari bir zaylda o'taversin, ular tirikligida birorta ham kitob o'qimasa o'qimas, odamlarning shaharlarda, qishloqlarda bir-birlariga yangiliklarni yetkazadigan tilini ular tushunmasa ham mayliga – baribir ular o'zlaricha baxtli, suv va yemishga zoriqmasa bo'lgani. Bular evaziga qo'ylar saxiylik bilan o'z junini, naslini va vaqt-vaqti bilan go'shtini odamlarga beradi.

“Agar bugun men yirtqich hayvonga aylanib, ularga bir boshdan qiron solsam, otarning yarmidan ko'pini nobud qilganimdan keyingina ular nima bo'layotganini tushunib yetadi, – o'yladi Santyago. – Ular menga o'z instinktlaridan ko'ra ortiqroq ishonadi, chunki faqat men ularni qorin to'yg'azadigan joyga olib boraman”.

U bugun miyasiga kelayotgan g'alati o'ylardan hayron. Ehtimol, qarg'ish tekkan, naqd mehrobidan tutanjir o'sib chiqqan xaroba cherkovda tunab qolgani uchun shunday bo'layotgandir? Uyqusida oldin ko'rgan bir tushni qayta ko'rdi; mana, endi sodiq hamrohlariga tish qayrayapti. U kechki ovqatdan qolgan vinodan bir qultum yutdi va kamzuliga yaxshilab burkanib oldi. Yana bir necha soatdan keyin quyosh chosh tepaga keladi, jazirama avjiga minib, suruvni

yaydoq dalada haydashning iloji bo'lmay qoladi. Bu pallada butun Ispaniya mudraydi. Kechga boribgina havoning hovuri biroz tushadi, shungacha kun bo'yi yelkasida og'ir kamzulni ko'tarib yurishi kerak. Boshqa iloji ham yo'q-da: sahargi salqindan ayni shu kamzul jonni asraydi.

“Ob-havoning injiqliklariga shay turgan ma'qul”, – o'yladi Santyago kamzuliga tashakkur bildirib, uning og'ir va issiqligidan mamnun bo'lib. Aslida ham, kamzulning o'z vazifasi bo'lganiday, Santyagoning ham o'z qismati bor. Uning peshonasiga yozilgani – dasht-u dala kezish. Ikki yil mobaynida u Andalusiyaning yassi tog'lari-yu yaydoq dalalarini izg'ib, qancha shahar va qishloqlarni ko'rdi. Santyago movutchining qiziga, o'zi oddiy cho'pon esa-da, qanday qilib savodxon bo'lib olganini tushuntirishga chog'landi.

Gap shunda ediki, u o'n olti yoshga to'lguncha diniy maktabda o'qidi. Ota-onasi uning ruhoniy bo'lishini – oddiy qishloq oilasining faxriga aylanishini orzu qilishardi. Ularning tirikchiligi qiyin kechar, tinim bilmay qilgan mehnatlari, xuddi qo'ylar singari, qorin to'yg'azishdan boshqaga ortmasdi.

Santyago diniy maktabda lotincha, ispancha va dinshunoslikni o'rgandi. Biroq go'dakligidayoq unda dunyoni ko'rishga ishtiyoq kuchli edi, bu tuyg'u Tangrini anglash yoki insoniyat gunohlarini miridan-sirigacha bilib olishdan ustun keldi. Va bir kuni ota-onasini ko'rgani kelganida, u yurak yutib, men ruhoniy bo'lishni xohlamayman, dedi. U yurt kezishni xohlardi.

– O'g'lim, – dedi bu gapiga javoban otasi, – bizning qishlog'imizga kimlar kelib ketmadi. Butun dunyodan odamlar bu yerga biror-bir yangilik toparmikanman, deb kelishadi, biroq qanday kelishsa shunday qaytib ketishadi. Ular tog'ga chiqishadi, ko'hna qasrni ko'raman deb va o'tmishning hozirgi zamondan afzal bo'lganiga guvoh bo'lishadi. Ularning,

ehtimol, sochlari oqdir yoki qora tanlidir ular, biroq bizning hamqishloqlardan hech bir ortiq joyi yo'q.

– Biroq men bilmayman-ku, u yoqlarda, ular tug'ilgan o'lkalarda qanaqa qasrlar borligini, – e'tiroz bildirdi Santyago.

– Bu odamlar bizning yerimizni, bizning ayollarimizni ko'rishganda, bu yerda umrbod qolgimiz keladi, deb gapi-rishadi, – davom etdi ota.

– Men esa boshqa yerlarni ko'rishni, boshqa ayollarga qarashni xohlayman. Axir, bu odamlar hech qachon bizning qishloqda qolib ketishmaydi-ku.

– Yurt kezish uchun ko'p pul kerak, bolam. Bizda muqim bir joyda yashamaydiganlar faqat cho'ponlar, xolos.

– Iloj qancha, demak, cho'pon bo'laman, – dedi Santyago.

Ota hech nima demadi, ertalab unga uchta qadimgi tillatanga solingan hamyonni tutqazdi:

– Bir kun daladan topib olgandim. Osmondan tushgan desa ham bo'laveradi. O'zingga bir otar qo'y sotib ol va yurt kezib mol boqib yuraver, qachonki, dunyoda bizning qasrimizday eng zo'r qasr va bizning ayollarimizday go'zal ayol yo'qligini tushunsang, bir kun qaytarsan.

O'g'lini Tangriga topshirib fотиha berayotganda, Santyago uning ko'zlariga qarab, qarib qolganiga, muqim hayotning huzur-halovati: yeb-ichishi yetarli va boshida kapasiborligidan qoniqish hosil qilib, o'zini xotirjam tutishiga qaramay, otasining ko'nglida yurt oshib, el kezib yurish ishtiyoqi so'nmaganini payqadi.

Ufq qirmizi tusga kirdi, so'ng quyosh botdi. Otasining gaplarini eslab kulimsiradi: u ko'plab qasrlarni va ko'plab go'zallarni ko'rishga ulgurdi, darvoqe, ular orasida tengi yo'q bir hurliqo bilan ikki kundan keyin tag'in uchrashadi. Uning bir otar qo'yi bor, egnida kamzuli bor, kitobi bor, kitobni xohlagan paytda boshqasiga almashtirsa bo'ladi. Muhimi – uning eng aziz orzusi amalga oshayotir: dasht-u dala kezib,

safar qilib yuribdi. Andalusiyaning qir-adirlari zeriktirsa, xohlagan paytda qo'ylarni sotib, dengizchi bo'lishi mumkin. Agar dengizda suzish joniga tegsa, bu paytga kelib u boshqa shaharlarni ko'rib, boshqa ayollar bilan tanishib oladi, baxtli bo'lishning boshqacha yo'llarini topadi.

"Bilmadim, diniy maktabda Tangrini qanday topardim", – o'yladi Santyago ko'tarilib kelayotgan quyoshga qarab.

O'zining safarlarida u doim noma'lum yo'llardan yurishni ma'qul ko'rardi. Bu cherkovda hali biror marta tunashga to'g'ri kelmagan, garchi bu o'lkalarda tez-tez bo'lib tursa-da. Dunyo keng, chek-u chegarasi yo'q va Santyago ozroq vaqt qo'ylarni o'z mayliga qo'yib bersa, albatta, qandaydir qiziq voqeaga duch kelardi. Faqat qo'ylar har kuni yangi yo'llarni topishayotganini, yaylovlar va yil fasllari o'zgarayotganini tushunmaydi: ularning miyasida faqat qorin to'yg'azish ehtiyoji bor, xolos.

"Ehtimol, biz ham shunaqadirmiz, – o'yladi cho'pon. – Axir, men o'zim ham movutchining qizi bilan tanishganimdan keyin xayolim biror marta ham boshqa ayollarga ketmadi-ku".

U osmonga qaradi, chamaladi, peshinga qolmay Tarifda bo'ladi. U yerda kitobni boshqasiga, qalinrog'iga almashtirib olsa, suvdonini vinoga to'ldirib, soch-soqolini oldirsa, movutchining qizi bilan uchrashuvga shay bo'ladi. U boshqa bir cho'pon qizni ilib ketgan bo'lsa-chi, degan xayolga bormaslikka urindi.

"Hayot shunisi bilan qiziqki, tushlar rostga aylanadi", – o'yladi Santyago osmonga ko'z tashlab qo'yib, qadamini tezlatarkan.

U Tarifda tushni ta'birleydigan kampir yashashini esladi. Qani aytsin-chi, ikki marta ko'rgan bir tushning ta'biri qanaqa bo'larkan.

Kampir mehmonni orqa tarafdagi oshxonadan turli rangdagi plastmassa munchoqlar shodasidan yasalgan parda

bilan ajratilgan xonaga yo'lladi. Xonada stol va ikkita stul bor, devorda Masih yuragi tasviri tushirilgan surat ilingan.

Uy bekasi Santyagoni o'tirg'izdi, o'zi uning qarshisiga o'tirib, ikki qo'lidan ushladi va past ovozda duo o'qidi.

Aftidan, bu lo'lilar o'qiydigan duo edi. Cho'pon bolaga lo'lilar tez-tez uchrab turardi – ular ham, garchi qo'y boqishmasa-da, dunyo kezib yurishadi. Odamlar ularni yolg'on-yashiq aytib kun kechiradi, gunohga botib yashaydi, bolalarni o'g'irlab ketadi va bu bolalar keyinchalik ularning asiriga aylanib qoladi, deyishadi. Santyago go'dakligida lo'lilar o'g'irlab ketishidan o'lguday qo'rquardi, hozir lo'li kampir qo'llaridan ushlaganda vujudida o'sha qo'rquv uyg'ondi.

“Axir, bu yerda Muqaddas Masih yuragi bor-ku”, – o'yladi u xotirjam bo'lishga va titrog'ini bosishga urinib. Lo'li kampir buni sezib qolishini xohlamasdi. Sodiqligini ta'kidlamoqchi bo'lib ichida duo o'qidi.

– Juda qiziq, – kaftidagi chiziqlardan ko'zini uzmay ming'irladi kampir va yana sukut saqlab turdi.

Bo'zbola battar bezovtalandi. Titroq endi qo'llariga ko'chdi va u qo'llarini shoshib tortib oldi.

– Men sening oldingga qo'llaringa qarab fol och deb kelganim yo'q, – dedi u lo'lining uyiga qadam bosganiga afsuslanib: yaxshisi, haqini to'lab, tezroq juftakni rostlasam-mikan. Shuyam gap bo'ldimi, allaqanday tushni ikki marta ko'rgan bo'lsa ko'ribdi-da.

– Bilaman. Sen ko'rgan tushingning ta'birini aytib berishimni so'rayapsan, – dedi lo'li. – Tushlar – bu Tangri biz bilan gaplashadigan til. Modomiki, bu dunyodagi bor tillardan biri ekan, bu tildan men tarjima qila olaman. Biroq Tangri senga qalbing tilida murojaat qilgan ekan, uning aytganlari faqat yolg'iz sengagina tushunarli bo'ladi. Shunisi ham borki, sen maslahat olish uchun kelgan ekansan, men sendan baribir pul olaman.

“Aftidan, ilindim”, – o‘yladi Santyago, biroq chekinishning endi iloji yo‘q. Jur‘at cho‘pon uchun – odatdagi hol: birida suruvga bo‘ri oralaydi, birida qurg‘oqchilik ro‘y beradi. Jur‘at uning hayotini qiziqarli qiladi.

– Men bir tushni ikki marta ko‘rdim, – dedi u. – Tushimda yaylovda qo‘ylarimni boqib yuribman, shu payt go‘dak paydo bo‘ldi, u qo‘ylar bilan o‘ynagisi keldi. Birovning qo‘ylarimga yaqinlashishini yomon ko‘raman, ular begonadan hurkadi. Faqat bolalarni qo‘rqmay yaqiniga yo‘latadi, nega undayligini bilmayman. Qo‘ylar bolalarning yoshini qanday payqashini tushunmayman.

– Ko‘rgan tushingni ayt, – kampir uning so‘zini bo‘ldi, – ana, qozonim olovda turibdi. Sening puling ko‘p emas, mening vaqtim qimmat turadi.

– Bola hadeb qo‘ylar bilan o‘ynadi, – Santyago biroz iymonib davom etdi, – keyin tuyqusdan meni qo‘lida ko‘tar-di-da, Misr ehromlariga eltib qo‘ydi.

U biroz sekinlab, bu lo‘li kampir ehrom nimaligini bilar-mikan, degan shubhaga bordi.

– Misr ehromlariga eltdi, – takrorladi u ohista va dona-dona qilib, – u yerda menga: “Agar yana bu yerga kelib qolsang, bekitilgan xazinani izlab topasan”, dedi. Va endi menga xazina qayerda yotganini uqtirmoqchi bo‘lganida uyg‘onib ketdim. Ikkinchi marta ham bu tush xuddi shunday – hech o‘zgarishsiz qaytarildi.

Lo‘li kampir uzoq jim qoldi, keyin yana Santyagoning qo‘llaridan ushladi va kaftiga sinchiklab diqqat bilan qaradi.

– Hozircha men sendan haq olmayman, – dedi kampir nihoyat. – Biroq agar xazinani topsang, o‘ndan biri meniki.

Bo‘zbola sevinganidan kulib yubordi, tushiga kirgan xazina uning folbinga beradigan arziyas chaqalarini asrab qoldi. Bu kampir chindan ham lo‘li: lo‘lilarning bir qaynovi ichida, deyishadi.

– Bo‘laqol, tushimning ta‘birini ayt, – so‘radi u.

– Oldin qasam ich. Xazinaning o‘ndan birini menga beraman, deb qasam ich, keyin ta‘birini aytaman.

Qasam ichishiga to‘g‘ri keldi. Biroq kampir Muqaddas Masih yuragi tasviriga qarab qasamni takrorlashini talab qildi.

– Bu tush umum tilida, – dedi kampir. – Men uni ta‘birlashga harakat qilaman, garchi bu juda qiyin bo‘lsa-da. Ana shu mehnatim uchun men sendan xazinaning o‘ndan birini so‘rayapman. Eshit: sen Misrga borishing va o‘zingning ehromingni topishing kerak. Men o‘zim bu narsani eshitmaganman, biroq go‘dak senga ularni ko‘rsatibdimi, demak, haqiqatan bu bor narsalar. Ana endi jo‘na – u yoqda sen o‘zingning xazinangni topasan, boyib ketasan.

Santoyo avvaliga hayron qoldi, keyin afsuslandi. Shu bo‘limga‘ur gap uchun kampirni qidirib o‘tirish shartmide. Yaxshiyam, undan pul olmadi.

– Seni deb vaqtim bekor ketdi, – dedi u.

– Men ogohlantirdim: sening tushingni ta‘birlash qiyin. G‘aroyib ko‘ringan narsa, sirdan oddiyday tuyulsa-da, biroq uning mag‘zini chaqishga faqat donolar qodir. Men dono bo‘limganim uchun ham boshqa hunarni, masalan, kaftga qarab fol ochishni o‘rgandim.

– Qanday qilsam Misrga bora olaman?

– Bu mening bosh og‘rig‘im emas. Men faqat tushni ta‘birlay olaman, uni chinga aylantirish mening ishimmas. Aks holda shunday qashshoq yasharmidim, tuqqan qizlarimdan sadaqa so‘rab.

– Agar Misrga bora olmasam-chi?

– Borolmasang – ko‘rgan folim uchun sen beradigan haqdan quruq qolaman. Bu birinchi marta bo‘layotgani yo‘q. Endi jo‘na, sen bilan gaplashadigan gap qolmadi.

Santoyo lo‘li kampirnikidan butkul hafsalasi pir bo‘lib chiqdi va minba‘d tushlarga ishonmaslikka qaror qildi. Shu

ganida esa ko'rdi: ko'z yoshlari to'kilayotgan joyda go'ng qo'ng'izi o'rimalab borayotgandi. Sahro bo'ylab kezgan vaqt mobaynida Santyago buning Misrda tangri timsoli ekanidan xabardor bo'lgandi.

Unga yana bir belgi berildi va bo'zbola qumni kovlashga kirishdi, biroq avval billur sotuvchini esladi va uning haq ekanini tushundi: umr bo'yi tosh qalagani bilan hech kimga o'z hovlisida ehrom qurish nasib etmaydi.

Tun bo'yi u belgilangan joyda qumni kovladi, biroq hech narsa topmadi. Ehromlar tepasidan mingyilliklar unga sukut saqlab termulardi. Biroq u yon bermasdi – qumni o'raga qaytarib urayotgan shamolga qarshi basma-bas tinimsiz qazirdi. Santyago holdan toydi, qo'lini yaraladi, biroq yuragiga ishonaverdi, yuragi unga xazinani ko'z yoshi to'kilgan joydan qidirishni uqtirardi.

U o'radan toshlarni olib tashlayotgan daqiqada tuyqusdan qadam tovushi eshitildi. Santyago o'girilib, odamlarga ko'zi tushdi – ular bir hecha nafar edi, yuzlarini tanitib qo'ymaslik uchun yorug'ga orqalarini berib turishardi.

– Sen bu yerda nima qilayapsan? – so'radi ulardan biri.

Bo'zbola javob qilmadi. Uni qo'rquv bosdi, chunki ayni paytda yo'qotadigan narsasi bor edi.

– Bizlar urushdan qochdik, – dedi boshqasi. – Bizga pul kerak. Sen bu yerga nima yashirding?

– Hech nima yashirganim yo'q, – javob qildi Santyago.

Biroq qochoqlarning biri uni o'radan tortib oldi, ikkinchisi cho'ntaklarini titdi va quyma oltinni topdi.

– Oltin! – qichqirdi u.

Endi oy uning yuzini yoritardi, Santyago qaroqchining ko'zlarida o'zining ajalini ko'rdi.

– U yerda yana bo'lishi kerak! – dedi boshqasi.

Ular Santyagoni qazishga majbur qilishdi va u bo'ysunmay ilojisiz edi. Biroq xazinadan darak bo'lmadi va qaroqchilar uni do'pposlay boshlashdi. Do'pposlash sahar

pallasigacha davom etdi. Ustidagi kiyimi burda-burda bo'ldi va ajali yetishiga ozgina qolganini his etdi.

Shu payt Alkimyogarning gapi yodiga tushdi: "Pulning senga nima keragi bor, agar o'lishingga to'g'ri kelsa? Pul ajalingni bir lahzaga ham kechiktirolmaydi".

— Men xazina qidirayapman! — baqirdi Santyago.

Yorilib, qoni qotgan lablarini zo'rg'a qimirlatib, u qaroqchilarga tushida ikki marta Misr ehromlari poyiga bекitilgan xazinani ko'rganini gapirib berdi.

Qaroqchilar sardori uzoq jim turdi va keyin sheriklaridan biriga murojaat qildi:

— Uni qo'yib yubor. Unda boshqa hech narsa yo'q, bu quymani u biror joydan o'margan.

Santyago yiqildi. Qaroqchilar sardori uning ko'ziga qaramoqchi bo'ldi, biroq bo'zbolaning nigohi ehromlarga qadalgan edi.

— Ketdik bu yerdan, — dedi sardor sheriklariga, keyin o'girilib Santyagoga dedi: — Men seni shuning uchun tirik qoldirayapmanki, sen bunaqa ahmoq bo'lish yaramasligini tushungin. Xuddi o'sha joyda, hozir sen turgan joyda, mening o'zim ikki yil burun ayni bir tushni bir necha marta ko'rdim. Tushimda ko'rinishicha, go'yo men Ispaniyaga borishim kerak, u yerda bir vayrona cherkov bor emish, unga cho'ponlar qo'ylarini qamab tunarmish, omborxonasida tutanjir o'sib chiqqanmish, shu cherkovni qidirib topishim kerakmish. Biroq men tush ko'rdim, deb sahroda tentirab yo'l kezaдigan ahmoq emasman.

Shu gapdan keyin qaroqchilar ketishdi.

Santyago azob bilan o'rnidan turdi va so'nggi bor ehromlarga qaradi. Ular bo'zbolaga tabassum qildi, u ham javoban kulib qo'ydi va yuragi baxt-saodatga to'lganini his etdi.

U o'z xazinasini qo'lga kiritdi.

XOTIMA

Bo'zbolaning ismi Santyago edi. U vayron bo'lib yotgan cherkovga yetib kelganida allaqachon qorong'i tushgan edi. Omborxonada hanuz tutanjir ko'karib turar, o'yi q gumbazdan xuddi burungiday yulduzlar ko'rinardi. U bir oqshom otari bilan shu yerda tunaganini esladi, o'shanda, ko'rgan tushini aytmaganda, tun xotirjam o'tgandi.

Hozir u yana shu yerda. Biroq bu safar qo'ylarini haydab kelgani yo'q. Uning qo'lida belkurak bor edi.

U osmonga uzoq tikildi, keyin to'rvadan vino olib, bir qultum ichdi. Bir safar oqshom sahroda yulduzlarga termilgani va Alkimyogar bilan vino ichgani yodiga tushdi. Orqada qancha yo'l qolib ketganini va Tangri unga qanaqa g'aroyib usul bilan xazinaga ishora qilganini o'yladi.

Agar u tushlariga ishonmaganida, lo'li kampirni, Maliksiddiqni, qaroqchilarni uchratmaganida...

"Bu ro'yxatni uzoq davom ettirish mumkin. Biroq yo'l belgi-alomatlar bilan ko'rsatib qo'yilgan edi, undan men chetga chiqolmasdim", – o'yladi u.

U o'zi sezmagani holda uxlab qoldi. Ko'zini ochganida quyosh tepaga ko'tarilib ketgan edi. Santyago tutanjirning tagini kovlay boshladi

"Keksa sehrgar, – o'yladi u Alkimyogar haqida, – sen barini oldindan bilgansan. Men bu cherkovgacha yetib keliшим uchun oltin quymaning ikkinchi bo'lagini ham menga qoldirding. Ruhoniy meni kiyim-kechagim abgor, o'zimni do'pposlangan alpozda ko'rib kulib yubordi. Sen meni bundan xalos qila olarmiding?"

"Yo'q, – u shamolning shitirlagan ovozi yaxshi eshitdi. – Agar men seni ogohlantirganimda, sen ehromlarni ko'rmasding. Ular chindan ham juda go'zal, to'g'rimi?"

Bu Alkimyogarning ovozi edi. Bo'zbola kuldi va qazishni davom ettirdi. Yarim soatcha vaqt o'tib, belkurak allaqanday qattiq narsaga urildi, tag'in bir soatlardan so'ng Santyagoning oldida qadimgi tilla tangalar bilan liq to'la chiroyli sandiqcha turardi. Sandiqchada tag'in qimmatbaho toshlar, oq va qizil patlar bilan bezatilgan oltin niqoblar, zumrad qoplangan tosh sanamlar bor ediki, jang-u jadallarda qo'lga kiritgan bu o'ljalarni g'olib mamlakat allaqachon unutilib yuborgan, o'ljalargasi ular haqida farzandlariga ham hech nima demagan edi.

Santiago to'rvadan Urim va Tumimni oldi. Ular faqat bir marta, ertalabki payt bozorda unga asqotgandi: hayot ularsiz ham bo'zbolaga ishonchli belgilarni ko'rsatib turdi.

Santiago ularni sandiqchaga soldi – bu ham uning xazinaning bir bo'lagi: toshlar unga endi hech qachon uchratmaydigan keksa podshohni eslatib turadi.

“Hayot chindan ham o'z taqdiri yo'lidan boradiganlarni siylaydi, – o'yladi u va Tarifga borishi, lo'li kampirga xazinaning o'ndan birini berishi lozimligini esladi.

– Lo'lilar chindan dono! Dunyo bo'ylab ko'p keizishlaridan shunday bo'lsa kerak”.

U yana shamol esayotganini sezdi. Bu “livantinlik” edi, Afrikadan yelardi, biroq bu safar o'zi bilan sahro bo'yini olib kelmadi, mavrlar bosqinini daraklamadi. Endi Santiago sekin yaqinlashib kelib, lablariga bo'sa bo'lib qo'ngan muattar bo'yni, mayin tovush va ta'mni farqladi.

Bo'zbola tabassum qildi: bu Fotimaning ilk o'pichi edi.

– Men borayapman, – dedi u, – sening yoningga borayapman, Fotima.

Adabiy-badiiy nashr

Paulo Koelo

ALKIMYOGAR

Muharrir

Badiiy muharrir

Sahifalovchi

Musahhih

Go'zal Ro'ziyeva

Dilmurod Jalilov

Hilola Sharipova

Adolat Mustafoeva

Nashr. litsenziyasi № AI 290. 04.11.2016 yil.

2022-yil 3-oktabrda bosishga ruxsat etildi.

Bichimi 84x108 $\frac{1}{32}$ "Times New Roman" garniturasida. Ofset bosma.

8,5 shartli bosma taboq. 9,8 nashr tabog'i. Adadi 3000 nusxa.

86-raqamli buyurtma. Bahosi shartnoma asosida.

G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa
ijodiy uyida chop etildi.

100128, Toshkent, Labzak ko'chasi, 86.

Telefon: (371) 241-25-24, 241-83-29

Faks: (371) 241-82-69

www.gglit.uz **e-mail: info@gglit.uz**

21 191, 04.

Paulo Koelo

ALKIMYOGAR

– Voy, cho'ponlar ham
kitob o'qisharkan-da, bilmas
ekanman, – yonginasidan
qiz bolaning qo'ng'iroqday
tovushi jarangladi.

U boshini ko'tarib,
ko'rinishidan haqiqiy
andaluslik, sochlari
taqimiga tushgan, qop-qora
va mayin ko'zlari esa xuddi
bir vaqtlar Ispaniyani zabt
etgan mavrlarnikiday qizni
ko'rdi.

16+

ISBN 978-9943-7009-7-0

9 789943 700970